

SUOMENSELÄN TALVILINNUT 2003–2005

Matti Aalto

Juhlavuosi meneillään

Tänä talvena on niin Suomenselällä kuin valtakunnallisestikin meneillään talvilintulaskentojen viideskymmenes laskentavuosi. Tietoa talvilinnuista on siis kerätty jo pitkä tovi. Tässä talvilintukatsauksessa käsittelem poikkeuksellisesti kahta talvea. Talvina 2003–2005 Suomenselän syys-, talvi- ja kevätlaskentoja laskettiin edellisvuosien tapaan 38–44 reitillä ja 321–391 reittikilometrillä.

Kevättalvella 2005 Eino Majaniemen reitti Vilppulan Pohjaslahdella ehti ensimmäisenä suomenselkäläisenä reittinä sadan laskentakerran ikään. Viime vuosien poikkeuksellisenä laskentasarjana kannattaa mainita myös Kari Kallion kahdeksana peräkkäisenä vuonna laskemat kahdeksan reittiä Vilppulassa ja Mäntässä. Juhlatalven 2005–2006 uutuutena lintulaskentatuloksensa voi tallentaa myös internet-lomakkeella eläinmuseon havaintotietokannassa.

Vesilinnut – tikat

Syyslaskentaan 2004 asti viivyttelymään oli jäänyt kuikka, kaksi silkkiuikkua sekä härkälintu (taulukko 2). Neljä merimetsoa yllätti talvilaskennassa 2003–2004, mutta selvästi laskentojen harvinaisin laji oli 12.11.2003 Vilppulan Kolhossa havaittu tundrahanhi. Laulujoutsen jatkaa runsastumistaan myös talvilintuna. Syksyllä 2004 joutsenia havaittiin ennätyselliset 521 yks. Yksilömäärä putosi normaalisti talven aikana ollen talvilaskennassa 47 ja kevätlaskennassa 8. Mäntässä talvehtivien sinisorsien määrä putosi noin puoleen verrattuna kuuteen aikaisempaan talveen, joten vuosien 2003–2005 laskennoissa havaittu sorsamäärä oli vain 58–116 yksilöä. Isokoskelomuutto oli vielä käynnissä molempina syksyinä laskentojen alkaessa. Koskeloita nähtiin 207 yks. syksyllä 2003 ja seuraavana syksynä ennätyselliset 675 yks.

Kana- ja varpushaukkoja nähtiin edellisvuosien tapaan. Muista päiväpetolinnuista laskentoihin osuivat kolme merikotkaa, sinisuohaukka, tuulihaukka sekä kaksi ampuhaukkaa. Kaikilla kanalinnuilla jatkuivat huonot ajat ja pieni laskusuhdanne (taulukko 1). Talvi 2003–2004 oli ensimmäinen Suomenselän talvilintulaskentojen historiassa, jolloin riekkoa ei havaittu lainkaan ja yhtä surullisena tilanne jatkui myös seuraavana talvena. Harmaalokki ylsi selvään ennätykseen 126 yksilöllä syyslaskennassa 2004. Samoihin laskentoihin osuivat myös lehtokurppa ja naurulokki. Turpinkyyhky näyttää vakiinnuttaneen paikkansa talvilintulaskennassa, sillä tätä aiemmin vain kahdesti havaittu laji nähtiin kaikissa kuudessa laskennassa. Käpytikkoja oli talvella 2004–2005 runsaasti, mutta muuten tikat olivat normaalimäärissä.

Useita varpuslintuja ennätysmäärä

Västäräkki on ennen talvea 2003–2004 havaittu laskennoissa vain kerran. Syyslaskennoissa, sekä syksyllä 2003 että 2004, havaittiin peräti yhdeksän västäräkkiä. Molempina talvina västäräkki nähtiin kasvihuonetalvehtimisien ansiosta myös kevätlaskennassa. Marjalinnut olivat molempina talvina hyvin vähissä. Tilhiä ja rastaita havaittiin syksyllä muutamia kymmeniä ja kevätlaskennoissa vain yksittäisiä. Kaksi punarintaa viivytteli syksyn 2004 laskentaan.

Pyrstötiaisia oli molempina talvina hyvin liikkeellä. Syksyn 2003 laskennoissa riukupyrstöjä havaittiin peräti 149 yks. Hömö- ja töyhtötiaisten määrä pysyi talvella 2002–2003 saavutetulla hyvällä tasolla. Myös sini- ja talitiaisten määrä pysyi yhtä runsaana kuin aiempinakin talvina. Kuusitiaisten runsaus vaihtelee paljon vuosittain. Talvella 2003–2004 kuusitiaisia oli hieman normaalia vähemmän, mutta seuraavana talvena jo keskivertoa enemmän. Puukiipijä näyttää

ennemmin runsastuneen kuin harvinaistuneen talvilintulaskentojen historian aikana monien vanhojen metsien surullisesta kohtalosta huolimatta. Myös talvina 2003–2005 puukiipijöitä havaittiin laskennoissa mukavasti. Närhikin on ollut viime talvina runsas, tehden ennätysten syksyllä 2003, jolloin niitä havaittiin 240 yks. Harakan ennätysmääräksi laskettiin 857 yks. syyslaskennassa 2004. Samassa laskennassa naakan ennätys enemmän kuin kaksinkertaistui 4642 yksilöön. Talvilintulaskennoissa harvinaisia mustavariksia havaittiin 4 yks. syyslaskennassa 2003. Variksen ja korpin määrät pysyivät entisellään, eikä varpunenkaan näytä talvilintuaineiston perusteella vähentyneen enää viimeisten 15 vuoden aikana. Pikkuvarpusten määrä tuplaantui edellisestä talvesta, mutta pysyi nämä kaksi talvea samana. Uusi ennätys, 45 yks., kirjattiin talvilaskennassa 2003–2004.

Taulukko 1. Talvilintujen tiheydet (yks./10km) ja tietoja lasketuista reiteistä talvina 2003–2005.

Laji	Syys 2003	Talvi 2003- 04	Kevät 2004	Syys 2004	Talvi 2004- 05	Kevät 2005	Species
Laulujoutsen	5,01	0,26	0,21	14,89	1,34	0,25	<i>Cygcyg</i>
Sinisorsa	1,59	3	2,29	1,69	1,66	2,83	<i>Anapla</i>
Pyy	0,54	0,41	0,32	0,37	0,37	0,34	<i>Bonbon</i>
Teeri	1,41	2,97	1,81	1,94	3,09	3,08	<i>Tetrix</i>
Metso	0,08	0,13	0,19	0,23	0,09	0,09	<i>Teturo</i>
Fasaani	1,66	1,06	1,07	1,6	1,69	1,87	<i>Phacol</i>
Kanahaukka	0,05	0,1	0,05	0,14	0,06	0,12	<i>Accgen</i>
Varpushaukka	0,03	0,05	0,03	0,09	0,09	0,06	<i>Accnis</i>
Kesykyyhky	6,14	6,98	4,11	3,86	4,09	6,79	<i>Colliv</i>
Palokärki	0,26	0,1	0,21	0,17	0,03	0,25	<i>Drymar</i>
Käpytikka	2,4	2,71	2,72	7,37	5,46	5,55	<i>Denmaj</i>
Tilhi	1,15	2,61	0,03	1,86	0,57	0,06	<i>Bomgar</i>
Koskikara	0,18	0,47	0,48	0,4	0,2	0,34	<i>Cincin</i>
Mustarastas	0,03	0,08	0,29	0,23	0,03	0,09	<i>Turmer</i>
Räkättirastas	5,09	0,1	0,03	0,29	0,03	0,06	<i>Turpil</i>
Hippiäinen	4,37	2,64	1,49	6,17	3,37	1,84	<i>Regreg</i>
Pyrstötiainen	3,81	2,56	0,93	0,23	1,91	2,18	<i>Aegcau</i>
Hömötiainen	18,72	12,43	12,88	19,69	13,11	13,15	<i>Parmon</i>
Töyhtötiainen	4,68	4,99	5,41	7,37	4,26	4,33	<i>Parcri</i>
Kuusitiainen	0,51	0,54	0,59	1,43	0,89	1,31	<i>Parate</i>
Sinitiainen	31,48	26,41	23,81	32,71	24,51	27,85	<i>Parcae</i>
Talitiainen	57,47	45,37	42,08	66,23	48,46	47,04	<i>Parmaj</i>
Puukiipijä	1,2	0,65	0,69	1,66	0,86	1,03	<i>Cerfam</i>
Närhi	6,14	2,35	2,53	6,57	2,97	1,87	<i>Gargla</i>
Harakka	21,2	20,72	20,8	24,49	23,26	20,9	<i>Picpic</i>
Naakka	10,51	11,94	4,83	132,63	54,46	16,73	<i>Cormon</i>
Varis	7,83	7,16	7,36	14,17	12,26	10,59	<i>Cornix</i>
Korppi	1,18	2,22	1,49	0,94	0,94	0,84	<i>Corrax</i>
Varpunen	22,71	22,69	20,45	28,09	24,69	23,96	<i>Pasdom</i>
Pikkuvarpunen	0,77	1,11	0,93	1,11	0,94	1,15	<i>Pasmon</i>
Viherpeippo	37,21	36,18	38,61	50,91	45,49	38,75	<i>Carchl</i>
Vihervarpunen	0,46	0,44	0,21	2,8	0,11	0,62	<i>Carspi</i>
Urpainen	12,51	16,98	8,32	50,91	45,49	38,75	<i>Carmea</i>
Punatulkku	14,27	9,74	7,87	17,54	13,23	2,37	<i>Pyrpyr</i>
Keltasirkku	29,23	41,19	39,28	35,77	54,11	37,29	<i>Embcit</i>
Reittejä	44	43	42	41	41	38	
Kilometrejä	391	387	375	350	350	321	
Yksilömäärä yht.	12482	11220	9565	18665	13106	8957	
Yksilömäärä/10km	319	290	255	533	374	279	

Viherpeippo jatkaa runsastumistaan ja uudeksi ennätysmääräksi laskettiin 1782 yks. syyslaskennassa 2004. Harvinaisemmista peippolinnuista havaittiin vuorihemppo syyslaskennassa 2003, tundraurpiainen talvilaskennassa 2003–2004 sekä kaksi tikliä syksyllä 2004. Käpylintutalvina vuodet 2003–2005 olivat heikkoja ja taviokuurnaikin havaittiin vain muutama yksilö. Punatulkkuja esiintyi muuten normaalisti, paitsi kevätlaskennassa 2005 tapahtui monien ihmettelemä punatulkukato ja ne hupenivat 76 yksilöön, mikä on pienin määrä yli 15 vuoteen. Ennätystehtailu ja muutenkin runsaat määrät useiden lajien kohdalla saattavat johtua paitsi suotuisista talvista ja talvilinnuston runsastumisesta, myös reittien keskittymisestä entistä runsaslintuisemmille alueille viime vuosina. Ruokintojen määrä reiteillä ei kuitenkaan ole vajaa kymmenen vuotta sitten tapahtuneen lisäyksen jälkeen enää noussut.

Taulukko 2. Harvalukuisten talvilintujen yksilömäärät talvien 2003–2005 lintulaskennoissa.

Laji	Syys 2003	Talvi 2003- 04	Kevät 2004	Syys 2004	Talvi 2004- 05	Kevät 2005	Species
Tundrahanhi	1						<i>Ansalb</i>
Telkkä	2				2	1	<i>Buccla</i>
Isokoskelo	207			675			<i>Mermer</i>
Metso	3	5	7	8	3	3	<i>Teturo</i>
Peltopyy		1	10	3	15	17	<i>Perper</i>
Kuikka				1			<i>Gavarc</i>
Silkkiiukku				2			<i>Podcri</i>
Härkälintu				1			<i>Podgri</i>
Merimetso		4					<i>Phacar</i>
Merikotka	1		1	1			<i>Halalb</i>
Sinisuohaukka					1		<i>Circya</i>
Tuulihaukka				1			<i>Faltin</i>
Ampuhaukka				1	1		<i>Falcol</i>
Lehtokurppa				1			<i>Scorus</i>
Naurulokki				1			<i>Larrid</i>
Kalalokki	11			14			<i>Larcan</i>
Harmaalokki	2			126			<i>Lararg</i>
Turkinkyhky	1	2	1	2	1	3	<i>Strdec</i>
Hiiripöllö		1	1				<i>Surulu</i>
Varpuspöllö	3	6	1		1	2	<i>Glapas</i>
Viirupöllö	3	1			2		<i>Strura</i>
Pikkutikka	1	2		1		1	<i>Denmin</i>
Pohjantikka	2	1		1	1	1	<i>Pictri</i>
Västäräkki	9		1	9		2	<i>Motalb</i>
Punarinta				2			<i>Erirub</i>
Isolepinkäinen	3		1	2	1	1	<i>Lanexc</i>
Kuukkeli	4	2	2				<i>Perinf</i>
Pähkinähakki	1						<i>Nuccar</i>
Mustavaris	4						<i>Corfru</i>
Kottarainen	3						<i>Stuvul</i>
Peippo	5	1	2	5			<i>Fricoe</i>
Järripeippo	2	1		25			<i>Frimon</i>
Tikli				2			<i>Carcar</i>
Vuorihemppo	1						<i>Carris</i>
Tundraurpiainen		1					<i>Carhor</i>
Pikkukäpylintu	1			8	4	10	<i>Loxcur</i>
Isokäpylintu					1		<i>Loxpyt</i>
Käpylintulaji	1		4	8	4	10	<i>Loxsp</i>
Taviokuurna	2			3	2		<i>Pinenu</i>
Pulmunen	19			1		43	<i>Pleniv</i>

Vakioreittien ulkopuolista laskentaa

Keuruulla on jo kymmenien vuosien ajan kirjattu talvilintuja muistiin myös vakioreittien ulkopuolisilla retkillä metsissä ja maaseudulla. Hyvää aineistoa kertyy, kun kirjaa maastoretkiltä kaikki havaitut linnut sekä kuljetun kilometrimäärän ylös. Talven 2004–2005 tulokset tästä ”kilometrilaskennasta” ovat metsälajien osalta hyvin samansuuntaisia kuin vakioreiteilläkin (taulukko 3). Biotooppijako maaseutuun ja metsään antaa kuvaa lajien runsauksista elinympäristöissä, joita on pinta-alallisesti paljon, mutta vakioreiteillä vähän. Taajamia, joissa vakioreitit usein kulkevat, ei ole kilometrilaskentaan kelpuutettu. Tämän laskentatavan toivoisi yleistyvän myös Keuruun ulkopuolisella Suomenselällä, sillä se ei vaadi kuin hieman kirjaamisintoa retkillä. Talvilintuvastaava antaa laskennasta tarvittaessa lisätietoa sekä ottaa mielellään vastaan laskentatuloksia.

Taulukko 3. Yleisimpien talvilintujen tiheys(yks./10km) keuruulaisessa metsässä ja maaseudulla kuukausittain talvella 2004–2005.

Laji	Maaseutu					Metsä					Species
	Marras	Joulu	Tammi	Helmi	Maalis	Marras	Joulu	Tammi	Helmi	Maalis	
Pyy	1,67	0,39	0,45	0,19	0,53	0,61	1,73	1,33	0,14	1,60	<i>Bonbon</i>
Teeri	2,82	2,37	1,34	2,62	1,84		0,99	7,33	0,14	3,33	<i>Tetrix</i>
Metso	0,26					1,21			0,14	0,12	<i>Teturo</i>
Palokärki	0,13			0,10	0,79	0,61	0,12	0,22	0,28	0,25	<i>Drymar</i>
Käpytikka	7,95	10,00	3,30	5,05	10,00	8,18	4,81	3,11	2,82	2,35	<i>Denmaj</i>
Hippiäinen	2,18	1,97	2,68	0,78	0,79	5,45	1,73	4,22	1,83	1,11	<i>Regreg</i>
Hömötiainen	16,03	13,68	8,21	10,58	10,00	29,70	16,05	8,89	7,89	8,15	<i>Parmon</i>
Töyhtötiainen	3,59	4,47	2,32	2,52	1,84	13,64	9,26	6,22	3,80	6,05	<i>Parcri</i>
Sinitiainen	12,44	10,66	5,63	8,64	14,21	1,21	0,12	0,67		0,99	<i>Parcae</i>
Talitiainen	34,87	35,92	19,20	22,72	33,95	6,67	1,60	0,89	4,08	2,59	<i>Parmaj</i>
Puukiipijä	1,79	0,79		0,29	0,79	1,21	0,86	0,67	0,14	0,99	<i>Cerfam</i>
Närhi	13,46	6,84	2,86	3,20	4,74	3,94	0,74	1,33	0,70	0,62	<i>Gargla</i>
Harakka	11,92	12,24	4,55	5,63	9,21		0,12	0,22	0,28	0,37	<i>Picpic</i>
Naakka	7,18		0,18	1,46	7,63				0,28		<i>Cormon</i>
Varis	8,46	2,50	2,68	1,46	8,95				0,42	0,74	<i>Cornix</i>
Korppi	0,77	0,13	1,52	0,39	0,79	1,52	0,86	0,44	0,28	0,49	<i>Corrax</i>
Varpunen	6,79	4,34	4,64	4,56	8,42						<i>Pasdom</i>
Viherpeippo	8,21	18,95	7,41	6,21	17,89				0,42	1,11	<i>Carchl</i>
Urpiainen	32,69	14,21		1,07		1,52	0,12			0,25	<i>Carmea</i>
Punatulku	9,74	6,97	4,46	1,17	0,53	2,73	0,86	1,33	0,56	0,74	<i>Pyrpyr</i>
Keltasirkku	54,87	70,92	15,36	33,69	21,58					3,09	<i>Embcit</i>
Kilometrejä	78	76	112	103	38	33	81	45	71	81	

Ruokintapaikkaseuranta

Eläinmuseon ruokintapaikkaseurantaan talvina 2003–2005 otti osaa vain yhdeksän suomenselkäläistä ruokintapaikkaa /vuosi. Monet tutkimukseen osallistuneet ovat kuitenkin tehneet perusteellista työtä jo vuosia, joten jatkamisintoa heille. Uusia osallistujia toki toivotaan.

Kiitokset

Kiitokset kaikille talvilintuja seuranneille. Seuraavassa on lueteltu talvina 2003–2005 laskettujen reittien vastaavat (ja reittimäärät) kunnittain:

Ilmajoki: Korpi Mauri (2), Koskela Tapio (2), Rautiainen Erkki

Jalasjärvi: Kannonlahti Jouni

Karstula: Ahlman Santtu (2), Mäkinen Matias (2)

Kauhava: Hemminki Ossi

Keuruu: Sulkava Risto (2), Aalto Esa, Kiltinen Juhani, Myntti Tarmo, Pihlainen Jouko, Sulkava Pertti

Kuortane: Rajala Esko

Lapua: Hutri Harri, Pääkkönen Petri

Mänttä: Kallio Kari (4)

Nurmo: Rautiainen Erkki (2), Kimpimäki Sisko, Sadeharju Tapio

Seinäjoki: Malmi Pekka, Rautiainen Erkki, Saarinen Kari, Saikkonen Heikki, Sillanpää Hannu, Sivunen Jorma, Tuomisto Hannu

Vilppula: Kallio Kari (4), Majaniemi Eino

Virrat: Rautiainen Sakari

Ähtäri: Ryssy Jussi (2), Häkkilä Pentti